

УДК 321.7.364.1

DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb272022276803>**Олександр Чокля**

*аспірант кафедри державознавства, права та європейської інтеграції
Навчально-наукового інституту публічної служби та управління
Національного університету «Одеська політехніка»
<https://orcid.org/0000-0002-0815-4915>
e-mail: cioklea@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ВІДНОСИН У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ, СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ ТА ЗМІСТ

Стаття присвячена відносинам, які виникають, змінюються та припиняються в сфері фізичної культури і спорту, державно-правового регулювання таких відносин та впливу на них публічного управління в Україні. В роботі проведений аналіз наявних ключових понять, суб'єктного та об'єктного складу, змісту таких правовідносин, що надає змогу краще розуміти їх загальні та специфічні риси та як наслідок запровадити найбільш оптимальні та ефективні методи публічного управління. Крім того, проаналізовано проблематику розвитку спортивних правовідносин, запропоновано визначення деяких понять та запропоновано розширення сучасних напрямів реалізації таких правовідносин.

Ключові слова: сфера фізичної культури і спорту, спортивні правовідносини, структурні елементи відносин, публічне управління, правове регулювання.

Oleksandr Choklia

*PhD-student of the Department of State Studies, Law and European Integration
ESI of Public Service and Administration Odesa Polytechnic National University,
<https://orcid.org/0000-0002-0815-4915>
e-mail: cioklea@gmail.com*

PECULIARITIES OF RELATIONS IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS, STRUCTURAL ELEMENTS AND CONTENT

The article offers a definition of the concept of sports legal relations, the content of sports legal relations, provides a classification of the subjects of legal relations, provides justification for the role and importance of spectators, fans in the system of sports legal relations, etc. Having analyzed the key concepts, it can be concluded that legal relations in the field of physical culture and sports have their differences from other fields, which consist in the specific subject, object and content of such legal relations. Review and analysis of the key definitions given in the Law of Ukraine "On Physical Culture and Sports" makes it possible to understand the logic of building legal relations that arise in this area. The lawmaker's construction of a generalizing norm that describes the subjects of the sphere, in particular: "physical and legal entities that carry out their activities for the purpose of developing physical culture and sports" is successful. Such a construction emphasizes the specificity of the sphere, singles out only the subjects peculiar to it and contains the norm-goal: "carry out their activities for the purpose of developing physical culture and sports." With regard to the state regulation of relations in the field of physical culture and sports, it is extremely important to choose the optimal balance between imperative and dispositive methods, so as not to oversaturate the legal basis with norms-framework of models of possible behavior and timely identification and subsequent elimination of gaps, collisions, morally outdated norms that hinder the development of the entire sphere.

Key words: sphere of physical culture and sports, sports legal relations, structural elements of relations, public administration, legal regulation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Фізична культура і спорт відіграє важливу роль в забезпеченні та охороні здоров'я нації і всього людства. Ця сфера є цікавою сферою суспільних відносин, що охоплює різні напрями діяльності та інтересів. Суспільні відносини у сфері фізичної культури і спорту є специфічними, мають свою систему та відмінності. Аналіз змісту, складових елементів суспільних відносин у сфері фізичної культури і спорту, сучасного стану державно-правового регулювання таких відносин дозволить розробити найбільш оптимальні та ефективні методи публічного управління, та як наслідок створить сприятливі умови для сталого розвитку фізичної культури і спорту в Україні. Вказане зумовлює проблему та актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Особливості правовідносин в сфері фізичної культури і спорту є предметом вивчення таких науковців як С.В. Алексєєв, А.М. Апаров, Г.Ю. Бордюгова, А.М. Васильєв, Л.І. Заїченко, М.В. Козіна, І.П. Куроченко, М.О. Ткалич, Л.С. Явич, та інші.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є виявлення особливостей відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні, їх державно-правового регулювання.

Для досягнення такої мети було сформовано такі **завдання**: аналіз нормативно-правової бази із вказаної проблематики, сучасного стану державно-правового регулювання цієї сфери, понятійно-категоріального апарату, визначення проблемних питань законодавства в цій сфері та наведення пропозицій щодо можливих шляхів їх вирішення.

Основою методології дослідження є системний, системно-функціональний підходи. Активно використовувався евристичний метод дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Необхідно відмітити, що відносини у сфері фізичної культури і спорту перебувають під істотним впливом глобальних і локальних процесів та явищ, що існують в суспільстві, зазнають постійних змін та характеризуються динамікою, постійним та активним розвитком.

Озвучена в попередніх наукових дослідженнях автора проблематика стосовно відсутності єдиного кодифікованого акта у сфері фізичної культури і спорту певним чином ускладнює як виокремлення, та як наслідок, і регулювання спортивних правовідносин. Тобто відсутність чіткого предмета спортивних відносин, який витікає з чинного законодавства, обумовлює складнощі в формуванні об'єкту таких відносин. Частково це є наслідком відсутності чіткої галузевої приналежності норм, що регулюють фізичну культуру і спорт.

Насамперед актуальним є розкриття правової основи, складових елементів відносин у сфері фізичної культури і спорту, їх змісту.

Правовою основою державно-правового регулювання спортивних відносин є Конституція України, Закон України «Про фізичну культуру і спорт», Закону України «Про антидопінгову діяльність у спорті», Закон України «Про підтримку олімпійського, параолімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні», Закон України «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань», окремі положення Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Кодексу законів про працю України, Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, відповідних міжнародних договорів України та інших нормативно-правових актів [1, с. 47].

Закон України «Про фізичну культуру і спорт», як слідує з преамбули, визначає загальні правові, організаційні, соціальні та економічні основи діяльності у сфері фізичної культури і спорту та регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту [2, преамбула].

Правовідносинами називають врегульовані нормами права і забезпечувані державою

вольові суспільні відносини, що виражаються в конкретному зв'язку між суб'єктами – правомочними (носіями суб'єктивних прав) і зобов'язаними (носіями обов'язків). Норма права і правовідносини взаємопов'язані. Відомо, що право може діяти лише тоді, коли визначеним подіям або діям надається характер юридично значущих фактів (актів), що ставлять людей у становище сторін правовідносин, які мають взаємозалежні суб'єктивні права і юридичні обов'язки [3].

Сфера фізичної культури і спорту регулюється спеціальними правовими нормами, а тому відносини в цій сфері також є правовідносинами.

Визначення поняття спортивних правовідносин не розкривається в чинному законодавстві України, однак, проаналізувавши складові, зміст цих відносин, можна запропонувати таке визначення. Спортивні правовідносини – це вид суспільних відносин, які виникають, змінюються та припиняються в сфері фізичної культури і спорту, що регулюються спеціальними нормами права цієї сфери та спрямовані на задоволення матеріальних і нематеріальних потреб та інтересів їх учасників.

Характерною рисою правовідносин є те, що вони виникають (змінюються, припиняються) на основі норм права – у разі настання передбачених нормою юридичних фактів.

Відтак, юридична конструкція спортивних правовідносин може бути побудована таким чином: суб'єкт, об'єкт, зміст та юридичний факт. Зупинимося на аналізі окремих складових елементів правовідносин сфери.

Провідну роль в складових елементах правовідносин у сфері фізичної культури і спорту займають її суб'єкти. З положень Закону України «Про фізичну культуру і спорт» вбачається, що до суб'єктів сфери фізичної культури і спорту належать:

- фізичні або юридичні особи, що здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту;
- фізичні особи, які безпосередньо займаються фізичною культурою і спортом, у тому числі спортсмени;
- фахівці сфери фізичної культури і спорту;
- заклади фізичної культури і спорту;
- відповідні органи влади (стаття 1 Закону).

Центральне місце серед суб'єктів спортивних правовідносин займають (посідають) спортсмени, тренери, клуби та спортивні громадські організації та об'єднання, органи державної влади та місцевого самоврядування, фізичні особи, які займаються фізичною культурою і спортом, юридичні особи спортивного профілю. Умовно суб'єктів сфери можна поділити на юридичних та фізичних осіб, які в свою чергу також можна розподілити на такі групи:

- органи влади державного та місцевого рівнів (Кабінет Міністрів України, Міністерство молоді та спорту України, Верховна Рада України, в якій профільні комітети – Комітет ВР України з питань молоді і спорту, Комітет з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування; обласні державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи тощо);
- спортивні організації (Національний антидопінговий центр України, Національний олімпійський комітет, Спортивний комітет України, Національний комітет спорту інвалідів України, всеукраїнські та місцеві федерації з видів спорту, а також учнівського спорту, спілки, центри фізичної культури і спорту та фізичного здоров'я, фізкультурно-спортивні товариства, громадські об'єднання фізкультурно-спортивної спрямованості, наукові організації в області фізичної культури та спорту тощо);
- спортивні клуби та колективи фізичної культури всіх організаційних форм та форм власності;
- спеціалізовані спортивні та фізкультурно-оздоровчі заклади (дитячо-юнацькі спортивні школи, заклади спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання, центри олімпійської підготовки, школи вищої спортивної майстерності, центри фізичної культури і спорту осіб з інвалідністю);

- спортсмени (професіонали та любителі);
- тренери та допоміжний персонал спортсмена (медичний персонал, психологи, агенти, менеджери тощо);
- інші учасники (меценати, організатори спортивних заходів, виробники спортивної продукції та інвентарю, спортивні коментатори, спортивно орієнтовані ЗМІ, маркетологи,

фахівці фізкультурно-оздоровчої діяльності та фізкультурно-спортивної реабілітації тощо).

Серед науковців дискусійним є питання приналежності вболівальників та глядачів до суб'єктів сфери фізичної культури і спорту. Деякі дослідники говорять, що вони належать до суб'єктів сфери, деякі ні.

На погляд автора, вболівальники та глядачі не наділені можливістю безпосередньо своїми активними діями прямо впливати на процеси та явища, що відбуваються у сфері фізичної культури і спорту, що саме вирізняє та характеризує суб'єктів сфери й узгоджується із закладеним законодавцем баченням цього питання. Проте, є слушною думка, що глядачі, вболівальники, спостерігаючи за явищами та процесами у сфері, здійснюють непрямий вплив на них. По-перше, активність та зацікавленість цих учасників у певному спортивному заході, є рушійною силою розвитку професійного спорту. Саме на цих учасників спортивних правовідносин орієнтуються організатори спортивних заходів, які намагаються для них влаштувати видовище, та те привабливе шоу, яке вони очікують, витрачаючи величезні кошти на розкрутку та рекламу спортивних заходів. В траєкторії спортивних відносин вболівальники та глядачі відіграють надважливу роль, оскільки самі собою створюють попит, задоволення якого є метою організації спортивних явищ та кінцевим результатом – надати якісну послугу (продати товар) за найдорожчою ціною. По-друге, придбання цією категорією учасників квитків, прав на перегляд відеотрансляцій спортивних заходів впливає на фінансову результативність самого заходу, а як довготривалий ефект – може підвищувати навіть фінансову привабливість певного виду спорту. Врешті, отримані від заходу кошти направлені у спортивну інфраструктуру та на розвиток галузі, яка безпосередньо від цього залежить.

Останні тенденції з популяризації (розкрутки) спортивних явищ, як то на прикладі боксу, баскетболу, американського футболу, професійних гонок тощо, тільки підтверджує те, що глядачі своєю активністю впливають на привабливість видів спорту, та їх подальший розвиток. Вказане додає значення маркетингу та промоутерству у професійному спорті, їх нерозривності зі спортом, а також з позитивним результатом під час організації спортивних заходів. Дедалі ці тенденції на погляд автора будуть тільки збільшуватись.

Зважаючи на наведене вище, можна зробити висновок, що глядачів, вболівальників можна віднести до категорії суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, оскільки ця сфера залежить від них та їхнього інтересу до певних процесів та явищ, а самі вони одночасно виступають споживачами послуг (товарів) у вигляді спортивного заходу та опосередковано впливають на сферу. Водночас, ця категорія учасників є суб'єктами цивільних та господарських правовідносин, оскільки на них розповсюджуються не тільки спеціальні норми галузі фізичної культури і спорту, а норми цивільного, господарського та інших галузей права. З огляду на викладене можна погодитись з твердженням, що вболівальники належать до суб'єктів спортивних правовідносин.

Наступним елементом правовідносин у сфері фізичної культури і спорту є об'єкт, тобто те, з приводу чого виникають, змінюються або припиняються спортивні правовідносини.

М. Кельман під об'єктом правовідносин розглядає матеріальні, духовні та інші соціальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини і здійснюють свої суб'єктивні права та юридичні обов'язки. До видів об'єктів правовідносин він відносить: матеріальні цінності, а саме: речі, предмети, цінності характерні в основному для цивільних, майнових правовідносин – купівля-продаж, дарування, позика, обмін, зберігання, заповіт, нематеріальні особисті речі – життя, честь, здоров'я, гідність, свобода, безпека, право на ім'я, недоторканність особи, поведінка, дії або бездіяльність суб'єктів, різні послуги, їх

результати [4, с. 399-400].

Відтак, об'єкти спортивних правовідносин – матеріальні і нематеріальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у відносини у сфері фізичної культури і спорту, здійснюють свої суб'єктивні права і виконують юридичні обов'язки. Наразі, немає єдиного критерію виокремлення об'єктів спортивних правовідносин за чіткою градацією. Залежно

від характеру і видів спортивних правовідносин їх об'єкти можуть бути різноманітними. Можна виділити певні узагальнюючі риси, притаманні таких об'єктам з поділом на такі групи.

1. Матеріальні блага, які беруть участь в спортивному обороті, зокрема фізкультурно-оздоровчі та спортивні товари (послуги), фізкультурно-оздоровчі, спортивні та спортивно-технічні споруди.

2. Нематеріальні блага, пов'язані з фізичною культурою і спортом, наприклад ділова репутація спортсмена або спортивної організації, фірмове найменування спортивної організації, товарні знаки і знаки обслуговування, телевізійні права на спортивні заходи тощо.

3. Дії суб'єктів спортивного права в різних сферах, (фізичного виховання, професійної та аматорської спорту), а також різного роду спортивні роботи і послуги, їх результати. Об'єктами спортивних правовідносин є дії як фізичні (робота спортсмена-професіонала за договором зі спортивним клубом), так і юридичні (укладення трудового контракту між професійним спортсменом і спортивним клубом).

4. Продукти інтелектуальної діяльності, на які поширюється сфера фізичної культури і спорту, в тому числі виключні права на них, наприклад, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, раціоналізаторські пропозиції в цій сфері.

5. Спортивна інформація, що включає, наприклад, статистичні дані про виступ спортсменів на спортивних змаганнях.

6. Здібності й імідж спортсмена (спортивної команди, організації), наприклад, трансфертні операції і переходи професійних спортсменів з одного клубу в інший.

7. Спортивна промисловість, яка являє собою сукупність організацій, що здійснюють виробництво продукції спортивного призначення [5, с. 37].

До спеціальних об'єктів необхідно віднести фізичну культуру і фізичне виховання, професійний і любительський спорт, імідж спортивної організації, здатності і авторитет людини, спортивну промисловість і фізкультурно-оздоровчі та спортивні споруди [6].

Доцільно звернути увагу на значимість у правовідносинах сфери фізичної культури і спорту такого рушійного і динамічного елементу як «інтерес», який може виступати самостійною категорією сфери та каталізатором її розвитку. Інтерес виступає стимулом та поштовхом для закладення певного явища або започаткування процесів в сфері фізичної культури та спорту. З іншого боку, в парадигмі спортивних правовідносин «інтерес» також може виступати як їх об'єкт, який обумовлює виникнення, зміну та припинення правовідносин у цій сфері. Як й в інших галузях права, виникнення зміна та припинення відбуваються на підставі певних юридичних фактів, які виступають необхідною умовою, а отже складовою спортивних правовідносин. Так розумів юридичні факти В. Ісаков [7, с. 10].

Юридичні факти – це конкретні життєві обставини, з якими норма права пов'язує виникнення визначених юридичних наслідків. У словнику під фактом взагалі розуміється дійсна, цілком реальна подія, явище, те, що дійсно відбувалося [8].

Правовідносини є динамічним явищем, які пов'язані з реальними життєвими обставинами, тобто з юридичними фактами. Юридичними фактами є конкретні життєві обставини, що передбачені нормами права, які зумовлюють виникнення, зміну та припинення правових відносин. Так, за видами юридичних фактів поділяють на: юридичні події та юридичні дії, де юридичною подією є обставини чи явища, виникнення та дія яких не залежить від волі людини, але з настанням яких правові норми пов'язують настання певних правових наслідків, тобто виникнення, зміну або припинення правовідносин (смерть, хвороба, землетрус, епідемія тощо), а юридичною дією є обставини, настання яких залежить

від волі особи (укладання угоди, скоєння правопорушення тощо) [4, с. 400-401].

Виділяють два види підстав виникнення правовідносин:

1) матеріальні (загальні): а) наявність суб'єктів права (не менше двох) як учасників правовідносин; б) наявність об'єкта правовідносин – матеріальні і нематеріальні блага, з приводу яких (володіння ними, їх охорона та захист) суб'єкти права вступають у взаємовідносини;

2) юридичні (спеціальні): а) норма права; б) правосуб'єктність учасників правовідносин: правоздатність, дієздатність, деліктоздатність; в) юридичний факт (підстава виникнення, зміни і припинення правовідносин).

Двом видам підстав виникнення правовідносин відповідають два аспекти їх змісту:

1) матеріальний (фактичний) – фактична поведінка (дія чи бездіяльність) учасників суспільних відносин, яку правомочний може, а правозобов'язаний повинен здійснити, тобто реальні дії з реалізації суб'єктивних прав і юридичних обов'язків;

2) юридичний – права й обов'язки сторін; ширше – суб'єктивне право, юридичний обов'язок, повноваження, юридична відповідальність (для посадових осіб).

Юридичний зміст свідчить, що в оболонку правовідносин втягнуто опосередковувані фактичні відносини не повністю, а тільки в тій частині, в тому складі, який передбачений правами й обов'язками [9]. Змістом цих відносин виступають реалізація суб'єктами своїх прав та обов'язків щодо певних об'єктів цих відносин, з приводу задоволення своїх матеріальних і духовних потреб та інтересів, та настання передбаченої законом відповідальності у разі порушення. Відповідальність у сфері фізичної культури і спорту є специфічною та передбачена переважно нормами інших галузей права, але є і така, що прямо передбачена в профільних законах.

Апаров А.М. зазначає, що зміст спортивних правовідносин включає суб'єктивні права та обов'язки, повноваження, відповідальність суб'єктів спортивних відносин тощо. При цьому очевидно, що спеціальні права та обов'язки суб'єктів спортивного права визначаються в залежності від виду спорту та характеру спортивних правовідносин, актами нормативного характеру міжнародних та національних спортивних організацій, а також органів державної влади у тій чи іншій державі [10, с. 11].

Основний зміст правовідносин становлять суб'єктивні права і суб'єктивні обов'язки, де суб'єктивне право – це передбачена юридичною нормою міра можливої поведінки учасника правовідносин, а суб'єктивний обов'язок – це передбачена юридичною нормою міра необхідної поведінки учасника правовідносин [11, с. 177–178].

Скаун О.Ф. визначає, що зміст правовідносин є способом взаємного зв'язку між суб'єктами права. Структура змісту може бути простою (суб'єктивне право і юридичний обов'язок) і складною (у посадових осіб – повноваження, юридична відповідальність) [9].

Виходячи з наведеного, зміст правовідносин у сфері фізичної культури і спорту можна охарактеризувати як спосіб взаємного зв'язку між суб'єктами права у сфері фізичної культури і спорту, який проявляється у реалізації суб'єктивних прав та виконанні суб'єктивних обов'язків, а також настанні, у передбачених законом випадках, юридичної відповідальності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. У статті запропоновано визначення поняття спортивні правовідносини, зміст спортивних правовідносин, наведено класифікацію суб'єктів правовідносини, надано обґрунтування ролі та значенню глядачів, вболівальників в системі спортивних правовідносин тощо. Проаналізувавши ключові поняття, можна зробити висновок, що правовідносини у сфері фізичної культури і спорту мають свої відмінності від інших галузей, які полягають у специфічному суб'єкті, об'єкті та змісті таких правовідносин. Розгляд та аналіз ключових визначень, що наведені в Законі України «Про фізичну культуру і спорт», дає можливість зрозуміти логіку побудови правовідносин, які в цій сфері виникають. Варто відмітити успіхи та позитивні зрушення у державно-правовому регулюванні сфери. Про це свідчать постійні зміни до профільного закону, запровадження нових понять на законодавчому рівні, нових напрямів та механізмів реалізації, що свідчить про курс держави

на оптимізацію законодавства. Вдалою є побудова законотворцем узагальнюючої норми, що описує суб'єктів сфери, зокрема: «фізичні та юридичні особи, що здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту». Така конструкція підкреслює специфічність сфери, виокремлює тільки її властивих суб'єктів та містить норму-ціль: «здійснюють свою діяльність з метою розвитку фізичної культури і спорту». Що стосується державного регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту, вкрай важливим є обрання оптимального балансу між імперативними та диспозитивними методами, аби не перенаситити правову основу нормами-рамками моделей можливої поведінки та вчасним виявленням і подальшим усуненням прогаєлих, колізій, морально застарілих норм, які заважають розвитку всієї сфери.

Література

1. Чокля О. І. Публічне управління у сфері фізичної культури і спорту в Україні: понятійно-категоріальний апарат. Актуальні проблеми державного управління. Том 3 № 84 (2021) – с. 46-50.
2. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII. Дата оновлення: 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#n317>.
3. Скакун О.Ф. - Теорія права і держави – 1. Поняття і ознаки правовідносин. Взаємозв'язок норм права і правовідносин <https://westudents.com.ua/glavy/70130-1-ponyattya-oznaki-pravovdnosin-vzamozyazok-norm-prava-pravovdnosin.html>.
4. Кельман М., Мурашин О., Хома Н. Загальна теорія держави і права: підручник. 3-є вид., стереот. Львів : Новий світ – 2000, 2013. 586 с.
5. Палюх А.Я. Юридична конструкція спортивних правовідносин. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2019. № 2 (111), с. 34-40.
6. Спортивні правовідносини. Суб'єкти і об'єкти спортивних правовідносин. URL: <http://um.co.ua/14/14-1/14-10473.html>.
7. Исаков В.Б. Юридические факты в советском праве : [монография] / В.Б. Исаков. – М. : Юрид. лит., 1984. – 144 с.
8. Юридичний факт: поняття та ознаки. URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/law/10524>.
9. Підстави виникнення правовідносин. Структура правовідносин. URL: https://pidru4niki.com/1901121643143/pravo/pidstavi_viniknennya_pravovidnosin_struktura_pravovidnosin.
10. Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. 2017. № 1 (30). Т. 22. С. 6–19.
11. Кравчук М. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і прав : навчальний посібник. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль : Карт-бланш, 2002. 247 с.

References

1. Choklya O.I. Public administration in the field of physical culture and sports in Ukraine: conceptual and categorical apparatus.// Actual problems of public administration. Volume 3 No. 84 (2021) / - p. 46-50.
2. On physical culture and sports: Law of Ukraine dated 12.24.1993 No. 3808-XII. Date of update: 16.07.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#n317>.
3. Skakun O.F. Theory of law and the state - Skakun O.F. – 1. Concepts and signs of legal relations. Interrelation of legal norms and legal relations <https://westudents.com.ua/glavy/70130-1-ponyattya-oznaki-pravovdnosin-vzamozyazok-norm-prava-pravovdnosin.html>.
4. Kelman M., Murashyn O., Khoma N. General theory of the state and law: textbook. 3rd ed., Stereot. Lviv: Novy svit - 2000, 2013. 586 p.
5. Palyukh A.Ya. Legal construction of sports legal relations. Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs. 2019. No. 2 (111), p. 34-40.
6. Sports legal relations. Subjects and objects of sports legal relations. URL: <http://um.co.ua/14/14-1/14-10473.html>.
7. Isakov V.B. Legal facts in Soviet law: monograph/V.B. Isaac-M.: Jurid.lit., 1984. –

144 p.

8. Legal fact: concepts and signs. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/law/10524>.

9. Grounds for the emergence of legal relations. The structure of legal relations. https://pidru4niki.com/1901121643143/pravo/pidstavi_viniknennya_pravovidnosin_struktura_pravo_vidnosin.

10. Aparov O. M. The concept of sports law: an overview of key aspects. Bulletin of the Odessa National University named after I.I. I. Mechnikova. 2017. No. 1 (30). T. 22. P. 6-19.